

Slovenski Učitelj

**Pedagoška revija
in glasilo Slomškove družbe
v Ljubljani**

5

Leto XII

1940

»Slovenski Učitelj« izhaja mesečno. Uredništvo je v Ljubljani, Aleksandrova cesta 10. Upravištvo je v Ljubljani, Jenkova ulica 6. Naročnina letno 50 din. Članke in dopise sprejema uredništvo; reklamacije, naročnino in članarino pa upravištvo. Izdajatelj in lastnik je »Slomškova družba« v Ljubljani. — — Odgovorni urednik: Strukelj Ivan. Tiska Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (Jože Kramarič).

Vsebina 5. štev.: KA — zahteva sedanjega časa. — Krožek SDZ na drž. učiteljskišči v Ljubljani. — † Prof. Ivan Vesenjāk (Kopriva Alfonz). — K vprašanju naše meščanske šole (Vinko Brumen). — Nauk o duši (E. Bojc). — Iz mojega razreda (Anica Lebar). — Psiha' slovenskega naroda (prof. E. Deisinger). — Več metodike v šolo! (Fran Fink). — Nekaj snovi za pouk v višji ljudski šoli (Zazula Rafael). — Razglednik. — Književne vesti.

Knjižne izdaje »Slomškove družbe«:

1. A. Lebar: »Oskrba manjnadarjencev.« Cena 10 dinarjev.
2. France Bevk: »Pastirčki pri kresu in plesu.« Cena 5 dinarjev.
3. Rudolf Wagner: »Gremo v Korotan.« Cena 10 din.
4. Rudolf Wagner: »Poglejmo v beneško Slovenijo.« Cena 10 din.
5. Ivan Čampa: »Štirje zvonarčki.« Cena 6 din, vez. 10 din.
6. France Bevk: »Grivarjevi otroci.« Cena 8 din, vez. 12 din.
7. Marija Jezernik: »Vesele uganke.« Cena 8 din, vez. 12 din.
8. Krista Hafner: »Kako naj se otrok uči.« Mala brošurica za starše. 2 din.
9. Franc Ločniškar: »Vrtec« za leto 1938/39, vezan 25 din.
10. »Slovenski učitelj« za leto 1938/39, vezan 55 din.

Naročila sprejema »Slomškova družba« v Ljubljani, Aleksandrova c. št. 10, dvorišče, I. nadstropje.

V oceno smo prejeli: 1. Aleš Ušeničnik »Izbrani spisi« I. in II. zvezek. Oceno priobčimo v 6. številki. 2. Robert Hichens »Alahov vrt«, roman, prevedel iz angleščine Anton Anžič. Oceno objavimo isto tako v 6. številki »Slovenskega učitelja«.

Iz uredništva: Dva pisatelja nista poslala nadaljevanj za to številko, kar naj blagovolijo cenjeni naročniki oprostiti. Poskrbeti hočemo za nadaljevanje v 6. številki. Sotrudnikom sporočamo, da svoje članke lahko označujejo s psevdonimi, toda urednik pa le mora vedeti za pravo ime, ker nosi odgovornost za objavo članka.

»Slovenski Učitelj« izhaja prve dni vsakega meseca. Vsak društveni član mora biti naročnik lista. Sklep uredništva je 5. vsakega meseca. Naročnina za list znaša 50 din, članarina »Slomškove družbe« 5 din, prispevek za vzdrževanje lokala 12 din = skupaj 67 din letno.

Položnica Poštne hranilnice za »Slovenskega Učitelja« ima št. 11.073. Člani »Slomškove družbe« in naročniki »Slovenskega Učitelja« morejo biti le redni plačniki.

Uprava in uredništvo.

Slovenski Učitelj

Pedagoška revija in glasilo Slomškove družbe

Leto XXXXI

V Ljubljani 5. maja 1940

Šte v. 5

KA — zahteva sedanjega časa

(Posnetek dr. Odarjevega predavanja.)

Na velikonočnem zborovanju Slomškove družbe je predaval univerzitetni profesor dr. A. Odar, ki je izvajal:

Ce hočemo doumeti KA, moramo razumeti naš čas. Trije znaki naš čas posebnost označujejo: splošno razkristjanjenje, novo poganstvo in napadalno brezboštvo.

Papež v svojih okrožnicah in pismih opisuje splošno razkristjanjenje: krščanstvo so zenačili z drugimi verami, odpadli so od Kristusa, Cerkev so postavili v tostranstvo, zatajili so Boga in pozneje prišli do popolnega brezboštva. Ta vrstni red lahko opazujemo tudi pri nas. Seveda od dneva do dneva tega ne moremo opaziti. Toda če primerjamo sedanjí čas z onim pred 20 ali 30 leti, moremo dodobra spoznati razkristjanjenje, ki je nastalo tudi v našem narodu. Po velikih mestih naj bi odstranili cerkve in krščanske spomenike, pa bi ne ostalo o krščanstvu ničesar več.

Novo poganstvo, kot drugi znak naše dobe, pa je brez primere slabše kot je bilo staro poganstvo. Tisto ni tajilo Boga, dočim ga današnje v polnem obsegu taji in postavlja na njegovo mesto narod, raso, kri... Najstrašnejši pa je tretji znak naše dobe. Nikoli v zgodovini se ni zgodilo, da bi Boga napadali, kakor danes to delajo z največjo besnostjo in do potankosti organizirano. Če bi to razmišljali, bi morali postati črnogledi. Vendar ima sedanja doba tudi v verskem oziru svetle točke. Če prebiramo statistike cerkvenega klera, cerkvenih organizacij, pobožnosti ljudstva, askezo prav v času največje mehkužnosti, zlasti pa živo evharistično življenje, moramo biti veseli. Tudi papež je tega vesel, kakor to večkrat poudarja.

Nekdaj se je mučeništvo pojavilo v posameznih primerih, danes pa kar v masah, če primerjamo Mehiko, Španijo, Rusijo in drugod. Kljub temu pa se mora Cerkev marsikje na terenu umikati. Papež Katoliške akcije, Pij XI., je videl rešitev samo v KA.

Nastane pa vprašanje? Zakaj KA? Zakaj ne zadošča kler in redovi? V boljše razumevanje je predavatelj povedal zgled: Pred nami je tovarna v vseh svojih prostornih dimenzijah, okoli ograja, pri vходу napis: Nezaposlenim vstop prepovedan! Tisoče delavcev hodi v to tovarno ves teden, po 8 ur na dan. Med te delavce je komunizem poslal svoje apostole. Ti zastrupljajo delavce-tovariše od jutra do večera, od ponedeljka do sobote. Župnik pa ima samo enkrat prižnico, kvečjemu dvakrat na teden, s katere pa vseh ne doseže, zlasti ne, ker se je v XIX. stoletju zgodil največji škandal, kakor pravi Pij XI. nekje, namreč odpad delavstva od Cerkve. Župnikovo delo napravi neuspešno komunistični agitator, ki obdeluje svojega tovariša-delavca ves teden, on pa le eno uro na teden, a še to uro doseže njegova beseda le tiste, ki pridejo k pridigi v cerkev.

Pa je zopet drugo vprašanje: Zakaj ne vrše apostolskega dela društva, katoliška društva, ki so prav zato ustanovljena, da služijo tudi delavstvu v pouku, zabavo in nadaljnjo izobrazbo? Zato ne, ker so društva ustanovljena zato, da zbirajo članstvo po delu (»dopolavoristično«), dočim se naše delavstvo izgublja med delom in ne po delu. Torej naša društva ne zmorejo s svojim delom priti v okom delu komunističnih agitatorjev in zavajalcev.

Torej: tako res ne more več dalje! In ne sme! Ne gre le za vero poedinca, ampak nas vseh. Dovolj je že, če v nas zbudimo to misel: Tako ne sme dalje. Glavna naša krivda pa je, da smo pasivni. Bojimo se zameriti. Vendar je resnica le ena in boj zanjo edin.

Druga misel pa je: Vsi in vsak posamezen je dolžan delati v smislu KA. Dobro primero je dal predavatelj z vojskovanjem. Nekdaj so najemali vojake za vojsko; potem je bilo delno obvezno novačenje; zatem obvezno za vsakega, ki kakor koli zmore pomagati v vojski ali v zaledju. Danes pa se vojska ne vrši le na fronti, ampak je vojska totalitarna. Če pa hočemo v totalitarni vojni zmagati, moramo iti vsi kot celoten narod v vojsko.

Pokazal pa je tudi še, kako je KA v vsakem času imela drugačno poprišče. Pij IX. je dal katoličanom ukaz: Delajte! — To je bila tedaj KA. Leon XIII. je dal parolo za organizirano delo in so ob njegovem času katoliške organizacije vršile dela KA. Pij X. je vse delo združeval z neposredno povezanostjo z Bogom v sv. Evharistiji. Benedikt XV. je odrinil politiko in socialno delo in so veljala takrat za KA le verska in kulturna društva. Pij XI. pa je potožil: Danes se vse organizira, le apostolsko delo ne. Pod njegovim navodilom pa se je tudi apostolat organiziral v KA, ki jo danes poznamo kot organizirano apostolsko delo pod cerkvenim nadzorstvom.

To sta tudi dva najbolj značilna znaka: organiziran apostolat in cerkveno nadzorstvo, dasi je vodstvo laično. Za to pa je treba posebne vzgoje in kvalitetnega izbora poedincev. Vsak stan pa ima svoje posebnosti; zato je tudi priprava za delo KA v vsakem stanu drugačna.

Krožek SDZ na državnem učiteljišču v Ljubljani

Danes so vedno bolj pogoste želje in zahteve staršev: »Dajte nam dobrih učiteljev.« Resnica je, da so mnogokrat prosvetne oblasti to preslišale. Res da je prišlo mnogo učiteljiščnikov iz učiteljišča, ki so bili naučeni in izobraženi, a ko so prišli delat med narod, je vse njihovo znanje odpovedalo in so se zaradi neuspehov zaprli vase. To je bilo največkrat zato, ker z ljudstvom niso živeli.

Kot po vseh srednjih, srednjih strokovnih in meščanskih šolah, tako se je v letošnjem šolskem letu ustanovil tudi pri nas krožek SDZ. Ves program SDZ je v geslu: Bog, narod, država. Iz tega črpa vsak krožek smer svojega udejstvovanja, kot je značaja šole primerno.

Učiteljišče je strokovna šola, tu se neposredno pripravljamo za življenjsko delo, za delo med ljudstvom za: Boga, narod in državo. In kakšno smer ima naš krožek?

Najprej hočemo sami sebe usposobiti za delo. Na sebi hočemo delati, svoje prepričanje si priboriti, značaj izklesati, vest izoblikovati, osebnost vzgojiti. Bolj kot za suho izobrazbo duha, nam gre za notranje, duševno bogastvo.

Hočemo pa se usposobiti tudi za delo med narodom. Zato spoznavamo pereče probleme našega naroda, življenje naroda hočemo osebno doživljati, z njim trpeti, upati in se veseliti.

Utrjujemo tudi svojo državljansko zavest. Ker smo mladi, plamtí vsa naša ljubezen za domovino. Naš ponos, naša mladost in naše delo je tudi njej posvečeno.

Tako se v smislu našega gesla pripravljamo na naš poklic. Zavedamo se, da je težak, odgovoren, a je silno lep in važen. Vzgojitelji otrokom, vodniki narodu hočemo biti. Ključ do vzgoje pa nam bo Slomškovo geslo: »Sveta vera bodi nam luč, materin jezik bodi vam ključ do prave zveličavne narodove omike.«

Naša pot je pravilna! Po nji bomo hodili in vztrajno stremeli svoj cilj doseči. Naša smer bo vedno in edino naprej, navzgor, četudi bomo šli po trnju. »Ne v zaton, ampak v življenje gre pot našega naroda,« v kar mi verujemo, in zato se bomo trudili z vsemi močmi, da bo življenje lepo in veselo.

M. Globočnik, poglavar.

Alfonz Kopriva

† Prof. Ivan Vesenjāk

(K obletnici njegove smrti 6. maja 1938.)

Kolikokrat pogrešamo našega profesorja Ivana Vesenjaka njegovi bivši učenci, ki smo se zbirali okoli njega tudi pozneje kot učitelji, razkropljeni po vsej prelepi slovenski domovini, v njegovem stanovanju v Wildenreinerjevi in Tattenbachovi (sedaj Knez Kocljevi) ulici v Mariboru, oz. pozneje v Krčevini v njegovi hišici v Tomšičevem drevoredu 13 ter v Lešnikovi ulici 4, kjer je svoji družinici, skrbni ženi, sinu montanistu in hčerki medicinki, oskrbel stalni domek in kjer je 6. maja 1938 tudi izdihnil svojo plemenito dušo! Ko nas je malokdo v naših stanovskih težnjah in težavah mogel in hotel razumeti, smo se zatekli po nasvete, bodrila in tolažbe k

njemu, ki je bil vsem vedno enako dostopen, in to kot profesor, poslanec, minister in župan.

Že njegova življenjska pot se zdi kakor ona Luc. Quint. Cincinata, ki so ga bili poklicali od pluga na odgovorno državniško mesto, odkoder se je po opravljeni dolžnosti spet vrnil nazaj k plugu. Služiti narodu, je bilo geslo vsega Vesenjakovega življenja. Izhajajoč iz kmečkega stanu, se je od profesorja povzpел do ministra svobodne jugoslovanske države in je po izvršenih dolžnostih spet prevzel položaj sredi preprostega naroda kot župan Košakov, ene socialno najšibkejših mariborskih okoliških občin, kjer je sam živel in neutrudno delal posebno v socialni smeri kot pravi oče svojim občanom.

Kdo drugi bi videl v tem celo ponizanje, njemu pa je, nasprotno, bilo v čast tudi na upravno najnižjem položaju ostati narodov služabnik. Dobro se spominjam njegovega predavanja, ki ga je imel dne 18. septembra 1936 za brezposelne učiteljske abituriente z naslovom »Stik mladega učitelja z delovnim ljudstvom«, kjer je med drugim izrekel tudi

te krepke misli: »Ne bojte se biti narodovi služabniki! Brezobzirne gospodarje so itak imeli tisočletje. To ni hlapčevstvo! Cankarjevi hlapci bodete le tedaj postali, ako se boste postavili v službo lažiizobraženstva, ki hoče ostati od ljudstva vedno v primerni oddaljenosti. Kot verni težaki in kopači vrednot, ki jih ta naš narod še neraziskane v sebi nosi, pa boste napravili svoj lastni narod za resničnega in zavednega gospodarja svoje zemlje. Zavest, da je to plod vašega neutrudnega, nesebičnega in tihega dela, brez primesi kakršne koli ohole in zanesenjaške kričavosti, ki je narodu toliko blizka, kakor so mu bili blizu vsi valpti, ta zavest bo kraljevsko plačilo za vaše delo. Le v smiselnem in konstruktivnem delu, kateremu naj bo močni spremljevalec vaša molitev, boste našli uteho v vašem poklicnem življenju.«

Pokojnik je lahko mirno tako govoril, saj je bil v vsem svojem življenju vzgled neutrudnega delavca. Rojen je bil 22. dec. 1880 v Moškanjcih pri Ptujju v župniji Sv. Marjeta niže Ptujja, sredi žilavega naroda, sam sin trdne krščanske kmečke hiše, kjer je črpal ono življenjsko modrost, delavnost in neuklonljiv optimizem, ki ga je dičil vse življenje.

Po dovršenih srednješolskih študijah v Ptujju in v Ljubljani, kjer je l. 1902 maturiral in kjer se je povsod kot dijak udeleževal neustrašeno narodnostnih bojov, se je posvetil na Dunaju in v Gradcu študiju zgodovine in zemljepisja, katere predmete je poučeval poleg slovenščine na ženskem učiteljsišču v Ljubljani od l. 1912 do 1919 in pozneje na moškem učiteljsišču v Mariboru. Že kot visokošolec se je z vsem ognjem udeleževal v delu za probujanje narodnostne zavesti posebno na Ptujskem polju, kjer je bilo središče najpodlejše ponemčevalne politike na našem ozemlju. Obenem pa se je že takrat zanimal za socialna in narodnogospodarska vprašanja, v katerih je videl osišče vsega našega nacionalnega problema. Kot idealist pa je tudi uvidel, da je možno uspešno delo le v složnem sodelovanju vseh slovenskih prvakov. Kot človek dejanj je bil sam vzor socialno čutečega človeka in praktičnega propagatorja zadružništva in racionalnega gospodarstva.

Kot profesor je mnogokrat obiskoval svoje dijake na stanovanjih in se pozanimal za njihove gmotne, stanovanjske in druge razmere. Za bolnega dijaka je ob takih obiskih pustil vedno precejšen prispevek gospodinji, da oskrbi bolniku kak priboljšek, dijaku, da si privošči kako malico za okrepilo, k znancu zdravniku pa je stopil s prošnjo, da pogleda k njegovim bolnikom, ki jih je celo oskrboval z zdravili. Tudi jaz sem bil deležen njegove dobrosrčnosti.

Kako je znal navajati svoje dijake z lastnim vzgledom k varčnosti, jih vzgajati k resnični skupnosti in državotvornemu čutu, naj pove le eden izmed primerov: Nekega mračnega jutra smo pustili dijaki v svojem razredu goreti luč še preko prvega odmora. Tega nismo storili iz potrebe, ampak, ker se nam je to zdelo nekaj posebnega. Ko vstopi v razred profesor Vesenjaj, zaškrne luč in naveže na ta dogodek ves zemljepisni pouk. Najprej je govoril o smislu in pomenu varčevanja, češ,

luč mora plačevati zavod, ki dobi denar od države, ki zopet svoje dohodke dobiva od našega ljudstva. Z nepotrebno uporabo luči oškodujemo vse te činitelje, čeprav na videz ne mnogo. Nato nam je pripovedoval, kako brezvestni židje često oškodujejo državo, ko n. pr. pokupujejo od nje velike množine žita za nizko ceno in isto spet prodajajo državi nazaj za visoke vsote. Ta primer sem si posebno zapomnil. Prvič smo slišali besedo brezvestna špekulacija in korupcija. Uvedel nas je tako z mnogimi primeri kot prvi v pravo razumevanje pojma »državno in narodno gospodarstvo«. Njegov zemljepisni pouk ni obstojal le iz vzhičenih opisov prelepe naše domovine in države, ampak nam je tudi prikazoval nešteta torišča bogastva in odpiral v duhu nepregledne možnosti razvoja naše mlade države, ako bodo poštenje, delavnost in varčnost vodile državljanke. Še danes shranjujem stenograme njegovih predavanj, ki so nam vlila čut soodgovornosti pri dograditvi našega svobodnega jugoslovanskega doma in ponos, da smemo biti med prvimi sodelavci pri tem ogromnem, a krasnem delu.

Ko sem l. 1931 šel skupno s tovarišem L. Grafenauerjem s koroškimi otroki na izlet v Maribor, sva srečala v Tomšičevem drevoredu najinega bivšega profesorja Vesenjaka, tokrat ministra v pokoju. Pridružil se nama je in otroci so radovedno gledali »gospoda ministra, ki tako po domače marnjajo z nami«. Kakor je že običaj ob takih šolskih izletih po mestih, so se tudi tokrat zaiganjali za nami sladoledarji. Ko g. minister vidi, kako mika otroke sladoled, jim pove, kako je on sam pred leti moral na operacijo slepiča zaradi tega nezdravega sladoleda, ki kvari zobe, želodec, čreva itd. »Veste kaj,« je veselo vzkliknil, »na Glavnem trgu imajo pa tak sladoled na prodaj, ki ga lahko brez strahu, da bi oboleli, uživate!« Nič več niso silili k sladoledarju, radovedni so hodili proti trgu. Tam jih je g. minister ustavil pred vozom prelepih zrelih češenj. »Teh pa še pri vas doma zdaj gotovo nimate! Nastavite klobuke in predpasnike!« Pri teh vabljivih besedah dobrega g. ministra so nekateri kar zaploskali od radosti; 10 kg češenj, ki jih je plačal g. Vesenjaka tem otrokom, je izginjalo v ustka kakor za stavo, tako, da je bilo jedva še časa izreči: »Bog plačaj!« Čez dve leti smo napravili izlet v Celje. Tam je eden izmed učencev opomnil druge, ki so si hoteli kupiti sladoleda: »Ne veš, kaj so minister rekli? Obolél boš!«

Kakor med mladino, ki jo je tako ljubil, je bil ves vzgojitelj tudi v javnem, političnem življenju, kateremu se je posvetil l. 1919 kot narodni poslanec v začasnem narodnem predstavništvu, po presledku spet l. 1924 v Korošec-Davidovičevi vladi kot minister za agrarno reformo od 27. julija do 6. novembra 1924 in pozneje po 6. januarju 1929 kot član državnega zakonodajnega sveta, katerega mesta pa je bil kmalu zaradi svojega odločnega opozicijskega nastopa razrešen. Ni bil govornik širokih zamahov in kričavih besed, ampak mož treznega prevdarka in stvarnosti, kakor je bil trezen in zmeren vse svoje življenje. Osvojeval

si je ljudi s svojim izrednim taktom, premišljenostjo in notranjo vsidrano predanostjo pravični stvari. Govoril je prepričevalno, duhovito in v borbi tudi ostro. Kadar je udaril z besedo, je to storil stvarno, neosebno, nikdar zavedno krivično in vselej v težnji za resnico, narodno in socialno pravico ter za dvig prave krščanske prosvete našega ljudstva. Nikdar ni zašel v demagogijo, za to je bil prevesten. Vse njegovo, tudi politično delovanje, je stremelo za konstruktivnostjo. Bil je človek globoke duše, široke razgledanosti in po vsem svojem mišljenju in delovanju pravi demokrat, vedno in povsod tolerant. Često je moral baš zaradi te svoje lastnosti doživeti bridka razočaranja tudi od strani njemu blizu stoječih oseb, kar pa je znal na videz preboleti in pozabljati v nesebičnem delu za ljudstvo. Vendar pa je tiho v notranjosti zaradi tega mnogo trpel, kar je tudi pospešilo njegovo smrt še v tako lepi, tvorni moški dobi 58. let.

Njegovo javno delovanje pa se ni omejevalo samo na gospodarstvo in politiko, ko je ustanavljal n. pr. mnoge podružnice Kmetijske družbe, sodeloval kot urednik in dopisnik pri mnogih listih, kakor pri »Slogi«, »Slovenskem Štajercu«, »Slovincu«, »Straži«, »Slovenskem gospodarju«, »Naših goricah« in drugih listih. Vedel je, da je prosvetno delo osnova gospodarskega dela, ker je le v krščanski prosveti probujen človek zmožen pravilno usmerjati pridobitve materialne kulture tako, da bo v korist tudi splošnosti. Zato ga ne vidimo le pri delu kot strokovnjaka pri političnih in gospodarskih društvih in ustanovah, ampak tudi kot vnetega delavca v naših prosvetnih organizacijah, kjer je bil zaradi tehtnosti svojih izvajanj — kajti vsako frazarjenje je sovražil — zelo iskan predavatelj. Kljub mnogim naporom v svojem političnem in gospodarskem delu med našim kmečkim ljudstvom, s katerim je iskal v nasprotju z mnogimi sedanji odločilnimi činitelji, vselej, čeprav na najvišjem mestu, kot pravi demokrat neposredne stike, prisluškujoč tudi neizraženim narodovim subtilnim željam, osobito na narodnostni meji, kateri je, če treba tudi sam iz sebe in preko brezčutne birokratične poti, posvečal vso pažnjo in ljubezen kot resničen narodnjak, je našel čas, bodisi pozno v noč ali v zgodnjih jutranjih urah, da se je pripravil za predavanje in napisal pomemben članek. Prof. Vesenjaka se je odlikoval po svoji vestnosti, ki mu ni dopuščala, kljub mnogostranskim zaposlitvam, da bi stopil nepripravljen pred poslušalce, čeprav še tako preproste. V tem oziru ga je že l. 1914 zelo posrečeno karakteriziral njegov bivši predstojnik na ljubljanskem učiteljskem dr. J. Orel, ko mu je ob odhodu napisal v spričevalo sledečo oceno: »Vesenjak je izredno natančen v izpolnjevanju svojih dolžnosti, zelo skrben razrednik, dobrosrčen, a resen in objektivni učitelj. Njegova predavanja so bila lahko razumljiva, vzpodbudna in popolnoma prilagoden duševni zmogljivosti gojencev, usmerjena so bila vedno na jedro stvarine in prosta onega verbalizma, ki bi zavajal dijake od središčne misli ali dogodka. Ves njegov pouk je bil

nazoren. Gojence je znal pritegniti k samodelavnosti, zaradi tega so bili med njegovimi učnimi urami prav pozorni in so se zadanih lekcij radi učili, tako da so bili učni uspehi zelo zadovoljivi.« (Konec prih.)

Vinko Brumen

K vprašanju naše meščanske šole

II.

(Dalje.)

Slovenščina je gotovo eden izmed najvažnejših predmetov vsake naše šole. V meščanski šoli imata prva dva razreda po štiri, višja dva pa celo samo po tri tedenske ure slovenščine. Kako hočete v tem času učenca naučiti samega jezika, mu dati dovolj slovnične podlage za učenje srbohrvaščine in nemščine, uvesti ga v našo književnost in mu pokazati njene vrednote, pa še gojiti poslovno spisje, kakor to terja učni načrt! Vsekakor bi morali imeti v meščanski šoli vsak dan vsaj po eno uro slovenščine. Le tako bi mogli dovolj gojiti slovnico, ki se gimnazijec toliko šola z njo, le tako bi mogli v šoli zares brati glavna dela naše lepe književnosti ter učence navajati, da bodo tudi v kasnejšem življenju iskali kvalitetna dela, le tako bi imeli dovolj časa za prosto spisje, stilistične in govorne vaje. V vsem tem je nešteto obrazovalnih vrednot, ki jih danes v pomanjkanju časa ni mogoče izrabiti.

Pomislimo pa še nekaj! Gimnazijec se jezikovno in kulturno šola tudi ob drugih jezikih, zlasti ob klasičnih, v višjih razredih mu postanejo dostopni vsaj nekateri kulturni zakladi antike in morda sodobne Evrope. Učenec meščanske šole se ob vsem tem ne more šolati. Razen slovenščine se uči še sicer srbohrvaščine in nemščine; nauči se pa največ, da oba jezika zgolj tehnično obvlada. Največ, običajno tudi tega ne. V štirih letih je še to težko doseči, tudi gimnazija ne doseže kaj več. Da bi mogli pokazati kake kulturne vrednote Srbov in Hrvatov ali celo Nemcev, ni mogoče. Prav zaradi tega bi bilo treba toliko bolj izrabiti vse obrazovalne možnosti slovenskega uka. Meščanska šola bi morala biti nekaka mala narodna gimnazija, če mi je dovoljen ta izraz.

Za slovenskega človeka je slovenska kultura najvažnejša zakladnica obrazovalnih vrednot, to je tistih živih sil, ki najbolj učinkovito in uspešno oblikujejo njegovo kulturno osebnost.¹ Zato je slovenščina tudi med najvažnejšimi učnimi predmeti naše gimnazije. Veliko večje važnosti pa je še v meščanski šoli, kjer se tuji jeziki toliko ne uče in je tudi čas šolanja mnogo prekratek, da bi se mogel ustanoviti zares ploden stik mlade duše s kako tujo kulturo.

Slovenščini bi se pridružili še nekateri predmeti narodne skupine:

¹ Prim.: Brumen, Vzgojni pomen domače kulture, »Ped. Zbornik« XXXIII (1937), 163 sl.

srbohrvaščina, narodna zgodovina in zemljepis. O vzgojnem pomenu srbohrvaščine bo treba še razpravljati; danes so srbohrvatske ure v marsikakem oziru izguba časa. Jezika se namreč učenci navadno ne nauče, česa drugega pa še manj. Morda bi se mogli omejiti na razumevanje jezika, zato pa bi več brali ter dopolnjevali uk slovenščine. O zgodovini in zemljepisu ni treba mnogo govoriti. Vsi ti predmeti skupaj bi tvorili narodno predmetno skupino ter bi bili obenem z veroukom izobrazbeni kánon naše šole. Okrog njih bi se zbirale ostale stroke, pri katerih pa bi morali misliti na več prožnosti v programu. Dolgo se že izprašujem, čemu tolikokrat kakega učenca po sili pitamo s predmeti, ki jim po svoji naravi ni kos, ne more pri njih kaj posebnega pridobiti za svojo izobrazbo in tudi nimajo neposredne vrednosti za njegovo poznejše življenje. Često en sam tak predmet do odvratnosti zastudi vse šolanje in tako hromi njegove sile.

Ali se ne bi dale ustanoviti neke tri smeri pouka, ki bi si jih lahko učenci izbirali? Morda bi prva temeljila bolj na duhovni kulturi, druga na matematično prirodoznanskih strokah, tretja pa na umetnostno-tehnični skupini. Prva smer bi mogla bolj gojiti svetovno zgodovino in zemljepis, tuje jezike ter uvajati v razumevanje človeškega sožitja; v drugi bi se pouk sukal zlasti okrog matematike, fizike in kemije, v tretji pa bi igralo prvenstveno vlogo risanje, ročno delo in glasba. Učenec bi si kmalu poiskal tisto smer, ki bi bila njegovi duševni usmerjenosti in nadarjenosti najbolj prikladna ter bi mogla za njegovo izobrazbo največ dati.

Moramo pa takoj odgovoriti na nekatere pomisleke. Temu ali onemu se bo zdel enosmeren pouk preozek. Ne smemo pa prezreti, da nam gre v prvi vrsti za obrazovalne vrednote, ki jih moremo posredovati svojemu učencu, in sicer za tiste, ki so za njegovo izobrazbo najplodnejše. Zato bi hoteli, da bi si mogel učenec (v soglasju z učitelji in starši) izbrati tisto smer, ki bi mu najbolj prijala. Povsod pa bi se nekaj ukvarjal z duhovnimi, prirodnimi in tehničnimi strokami, vendar včasih več, drugič manj. Če bi mislil, da bi mu mogel kak izmed stranskih predmetov dati kaj več za njegov poznejši poklic, bi se mu mogel bolj posvetiti v »petem razredu«. Vedno se moramo zavedati razlike med pravo izobrazbo in med zgolj tehnično šolanostjo, dasi v življenju ne moremo obojega vedno strogo ločiti. Iz šole hočemo poslati za njegovo starost in dobro šolanje čim bolj izobraženega absolventa, ki bo prav zaradi tega tudi tehničnim zahtevkom poklica bolj kos.

Gotovo se bo z računstvom in z matematiko vobče moral ukvarjati vsak učenec naše šole, toda mnogo več bo v njej delal tisti, ki si bo izbral matematično-prirodoznansko smer. Tak učenec si bo kasneje verjetno tudi izbral kak tehnični poklic, če bo mogel slediti svojemu nagnjenju in nadarjenosti. Zato bo zanj važno, da si poleg svoje skupine pridobi še nekatere ročne spretnosti in te bi mogel gojiti tudi v zvezi s fiziko ali kemijo (izdelovanje preprostih aparatov, kemijski poizkusi).

Tehnično-umetnostno smer si bodo verjetno po svoji nadarjenosti izbirali učenci, ki bodo kasneje šli v obrt. Niti ti ne bodo mogli ostati brez vsakega stika z matematiko in s prirodnimi vedami, a nekoliko drugače bodo oboje gojili. Ker pa kljub njihovemu kasnejšemu ročnemu poklicu ne bi hoteli zanemariti njihovih umskih zmožnosti, bi mogli poleg strok izobrazbenega kánona gojiti tudi nekaj umetnostne teorije in kaj podobnega.

Duhovno-kulturna smer bi bila morda prikladnejša tistim, ki bi šli kasneje v pisarne, zlasti take, kjer bodo imeli mnogo opravka z ljudmi (na pošti, pri advokatu, notarju...), kjer je torej važna sposobnost razumevanja ljudi in življenja. Brez matematike in nekaj ročne spretnosti pač tudi pri teh ne bi šlo. Lepo pa bi se dala tej smeri priključiti tudi petje in glasba.

Skoraj nujno dopolnilo vsake smeri bi bil »peti razred«. Zanj, kakor za uspešno delo v vseh smereh, pa bi naša šola seveda nujno potrebovala tudi dobro opremljenih delavnic in laboratorijev ter bi se pouk sam vršil le deloma v razredih, deloma pa v ostalih prostorih. Če za sedaj malo težje upamo, da bomo v doglednem času dobili tako opremljene šole, vendar ni brez pomena, če razmišljamo in ugotavljamo, česa vsega nam je treba.

(Dalje.)

E. Bojc

Nauk o duši

Razčlenitev snovi

(Dalje.)

Elementi človeškega doživljanja, odnosno posamične njegove vrste, ki se sicer vedno med seboj prepletajo (kompleksno), so le nujna umetna razčlenitev v najenostavnejše sestavne dele, ki nam pomagajo, da sestav celotne človeške duševnosti bolje in lažje razumemo. Duševno življenje se pač ne da proučevati drugače kot razčlenjeno na sestavne dele, čeprav stvarja dejansko neprekinjeno enotnost in celoto. Naše misli se n. pr. neprestano menjavajo pod vplivom naših čustev in naše volje, po drugi strani pa sta tudi volja in čustvo stalno medsebojno vplivana kakor tudi od intelektualnih pojavov: opazovanja, predstavljanja, mišljenja. Vendar so trenutki, ko prevladuje eno doživljanje nad drugim. Zato lahko tudi vsako doživljanje posebej motrimo, opisujemo in preučujemo, čeprav se tega poslužujemo le zaradi znanosti in moramo sicer vse človeško doživljanje pojmovati v medsebojni življenjski povezanosti in celotnosti, kakor to dobro naglašata tudi strukturna in likovna psihologija.

Kdo ne pozna sledeča vsakdanja človeška doživljanja: gledanje, videnje, tipanje, vohanje, okušanje, slišanje, (o b) č u t e n j e, p r e d s t a v l j a n j e, opazovanje, paženje, spominjanje, pomnjenje, prepoznavanje, sklepanje, odmišljanje, razsojanje, domnevanje, zatrjevanje, zaničkanje, pritrjevanje, m i š l j e n j e; žalost, boleost, veselje, radost, cenitev,

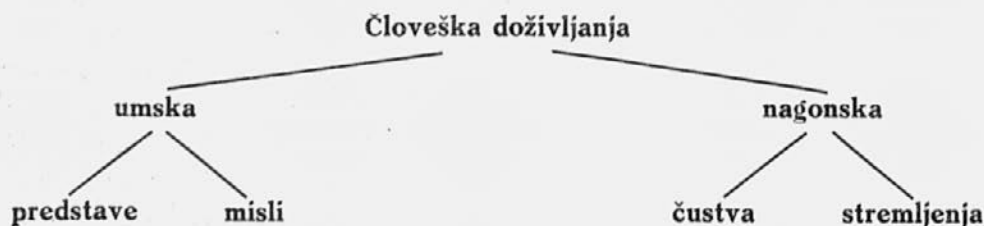
hudovanje, spoštovanje, zaničevanje, uživanje, ljubezen, sovraštvo, naslada, gnev, ugodje, neugodje, čustvovanje; hotenje, upor, odpor, protivljenje, zapoved, prepoved, želja, volja, zavračanje, težnje, strem-ljenje...?

Če opazujemo sebe in zgoraj našeta doživljanja, zapazimo v glavnem vse tipične vrste človeškega doživljanja, dasi še brez izrazitega reda in posebnih označb. Če si to vrsto doživljanj natančneje ogledamo, nam razpade v dvoje velikih in značilnih doživljajskih polovic, katerih življenja spadajo tako očividno skupaj, da soglaša to razlikovanje z onim na ne-štetih vsakdanjih skušnjah temelječim razlikovanjem med »u m s k o« in »s r č n o« (ozir. n a g o n s k o) kulturo. Prva polovica omenjenih doživ-ljanj pa razpade še v dve pavrsti, izmed katerih obsega prva naše pred-stavljanje druga pa naše mišljenje. Prav tako razpade tudi druga polovica naštetih doživljanj v pavrsti čustvovanja na eni strani in strem-ljenja na drugi.

Čustva in strem-ljenja so v nasprotju s predstavljanjem in mišljenjem taka doživljanja, ki nas ženejo z živo neposrednostjo do raznih d e j a n j, brez katerih bi nam še tako bujno predstavljanje in še tako točno mišljenje nič ne hasnilo za uspešno vztrajanje. Predstavljanje in mišljenje nas pač seznanj in uči o najrazličnejših straneh nas samih in predmetov v naši okolici, a to dvoje doživljanj ne more v nas izzvati samo po sebi še nikakega dejanskega nastopa, nikakega praktičnega dejanja in nehanja. Brez čustvovanja in strem-ljenja bi se na zunaj v ničemer ne razlikovali od mrtve prirode.

Če naj spričo kakega pojava v nas ali izven nas kakorkoli čustvu-jemo, po njem stremimo ali ga zavračamo, si ga moramo predvsem pred-stavljati ter to ali ono o njem misliti. Ko doživljaš kako umetnino, jo moraš prej predstavno dojeti, videti, na njej to ali ono spoznati, občutiti. Seveda drugače dojema isto umetnino izobraženec (estet), drugače neuki, preprosti človek, ki je dostikrat ne more pravilno ceniti, vrednotiti, in zato ob njej tudi ne doživlja niti čustveno niti strem-ljenjsko.

Nagonsko doživljanje je torej od umskega načelno zavisno, ne pa mar obratno. Celokupno nagonsko doživljanje se redno in načelno razvija šele na dušeslovnih podlagah vzporednega, vsebinsko ali kakovostno odgovarjajočega umskega doživljanja. Podobno razmerje najdemo tudi med pavrstama umskega in nagonskega doživljanja, da namreč predstavljanje služi mišljenju kot načelno nujna dušeslovna podlaga, čustvovanje pa strem-ljenju podobno. Zato naj celokupno doživljanje takole ponazorimo:

Te razporeditve, ozir. razčlenitve se bomo v nadaljnjem tudi v glavnem držali.

DOŽIVLJANJE

PRVI DEL

a) Zaznavanja vobče, občutki.

Zaznavanja so doživljaji, ki nam posredujejo zavest o zunanjem svetu ali o nas samih. Takih zaznavanj je neizmerno; prekinja jih spanec ali nezavest, smrt pa jih onemogoča. Zaznavam n. pr. vse, kar vidim pred seboj, kar opazim, ko stopam po sobi, kar spoznam na sliki, pa tudi kar stvarno doživljam, n. pr. ob jedi i. p. Posamično zaznavanje si ogledamo lahko le teoretično. Našteti moramo posredovalna dogajanja: n. pr. košček papirja, ki ga sučem v rokah in motrim — vidim, da je bel, čutim ozir. slutim, da je miza pred menoj gladka ali lahka, slišim šumeti, ropotati, čutim lakoto, žejo v sebi itd. S temi doživljaji belega, gladkega, lahkega, šumečega smo prišli k enostavnim sestavinam. Take relativno najenostavnejše zaznavne vsebine imenujemo — o b č u t k e. Ta beseda se v svojem dušeslovnem pomenu ne sme zamenjati z običajnim smislom, ki je približno enak čustvu. To niso čustva, ampak delne vsebine zaznavanja, ugotovitve stvarnih odnosov, akti predmetne zavesti.

Prvo osnovno znanje o tem, kar obstaja in biva v svetu okoli nas, dobimo s posredovanjem naših čutil. Posamični predmeti z različnimi svojimi lastnostmi: toplega, hladnega, težkega, svetlega, barvnega, okusnega, dišečega itd. dražijo živce različnih naših čutilnih organov. Ti dražljaji se prenesejo na odgovarjajoče možganske osredke, v katerih se potem dalje razvijajo (fiziološki procesi). Vzporedno s tem pa se pojavljajo tudi duševni občutki: n. pr. toplega, hladnega, težkega, svetlega, rdečega, sladkega itd., katere zavest spaja v poedine zavestne vtiske ob opazanju danih predmetov. Ti občutki pa postanejo naša trajna duševna svojina, ko preidejo v spomin in se tako ohranijo kot duševna »rezerva«, ki se more po potrebi naknadno v naši zavesti oživiti.

Dočim je Aristotel naštel le pet čutil, pa novejša dušeslovja navajajo kar deset občutkovnih znakov. Torej poznamo: občutek vida, sluha, vonja, okusa, tipa, prostora, časa, ravnotežja, bolesti in organski občutek. Vsaki vrsti občutkov odgovarja posebni čutni ali zaznavni organ, ozir. čutilo na našem telesu, le nekateri občutki (prostora, časa) še nimajo znanih in določenih telesnih organov.

1. Vid

Zaznavne vsebine nam oko posreduje v petih skupinah: barve, svetloba, postava, gibanje, prostor. V glavnem pa nam vid posreduje mavrične barve: violetna, modra, indigo, zelena, rumena, oranžna in rdeča, potem nevtralne: bela-siva-črna, v nasprotju s pisanimi. Fizika uči, da so za doživljanje vidnih občutkov adekvatni dražljaji elektromagnetični poprečni nihaji. Elektromagnetne valove večjih

daljav porabljam za prenose radijskih oddaj; manjše valovne dolžine prosejajo molekularne dele telesa (röntgenski žarki!). Le zelo ozek trak vseh teh valov je dojeten človeškemu očesu in vzdraži vidni živec. To so valovi od 397—760 milijonink mm dolžine. Za blisk oko ni primerno. Valovnim dolžinam odgovarja v dušeslovju kakovost barvnih tonov; čistosti barvnih valov odgovarja nasičenost barv, dolžinam nihajev pa moč občutka. Daljši valovi dajo občutek rdečega, krajši pa violetnega. Bela in črna barva dušeslovju ne pomeni kontinuuma, kakor v fiziki.

Občutljivost očesa je zelo velika. Oko se premika na vse strani in ima optično in živčno osnovo. Obdano je od bele in trde očesne kožice (beločnice), katere prednji del tvori vzbočeno roženico. S tremi ovoji obdana in s prozorno steklovino napolnjena krogla, ki iz njenega zadnjega pola izvira vidni živec (srednji ovoj — nežna žilnica), ki je na prehodu v šarenico zdebena — prehaja s krvnimi žilami očesa spredaj v šarenico, ki omejuje okroglo odprtino: zenico. Za zenico, odn. šarenico je pripeta očesna leča, čije napetost ureja mišica. Prostor med roženico in šarenico je napolnjen z očesno vodo. Notranji ovoj je nositelj živcev, ki posredujejo občutke svetlobe in barv. Vidni živec stopa iz očesne dupline v notranjost lobanje in se razpleta v možganskem deblu. Ker se lomijo paralelno vpadajoči žarki v gorišču, mora ležati gorišče počivajočega normalnega očesa na retini. A oko je sposobno videti tudi bliže ležeče predmete razločno in jasno, ker se prilagodi. Najbližjo točko, na katero se more oko še prilagoditi, imenujemo bližišče, ki leži pri normalnem očesu 12 cm pred njim. Daljši normalnega očesa pa leži v neizmerni daljavi. Prilagojevalna sposobnost očesa temelji na gibkosti njegove leče, katere konveksnost in lomna moč se zvišuje. Luč valovne dolžine c. 800 mm vzbuja občutek rdeče barve, dočim luč valovne dolžine c. 400 mm po občutek vijolične.

Med tema dvema skrajnostima leže občutki oranžne, rumene, zelene, višnjeve barve. Predmete, ki odbijajo vse sončne žarke, vidimo bele, predmete pa, ki vsrkavajo žarke vseh valovnih dolžin, vidimo črne. Občutek teme (črnine) ni mar manjkanje optičnega občutka: z nosom ne vidimo nič, z zaprtim očesom temo. Če stopimo n. pr. iz svetlobe v mrak, se moramo zmanjšani razsvetljavi šele prilagoditi (adaptacija!), preden se razgledamo.

Da se očesni živec vzdraži je potrebno $\frac{1}{8}$ — $\frac{1}{4}$ sekunde časa. Po prenehanju dražljaja pa traja občutek še eno desetinko sekunde. Naslednji občutljaj nastopi navadno že, ko prvi še ni odnehal popolnoma. Veličina predmetov ali reči je optično zavisna od mrežnice in ta od velikosti zornega kota. Normalno gledati se pravi n. pr. črke i. p. pod zornim kotom 5 minut spoznati. Pri presojanju velikosti kakega predmeta ne gre le za čisti vidni občutek, ampak igrajo tu mišični občutki in tudi primerjajoče sodbe svojo vlogo. Isto velja v presojanju globine. Elementi zaznavanja lika so površina in linija, črta. Izraz lik pa ni omejen na vidno zaznavo, ampak se nanaša n. pr. tudi na melodijo. Gledanje premikanja na primer bolj počasi napreduje.

2. Sluh

Kvaliteti občutka sluha sta: glasovi in šumi. Najčistejši glas ima nekaj šuma in najnemuzikaličnejši šum ima nekaj glasu. Sem spadajo izrazi: pok, tresk, bobnenje, udar (za hipne), šumenje, cikanje, jokanje (za trajne), trkanje, copotanje, tolčenje (za ponavljanje), grmenje na primer za neredno ponavljanje. Šume doživljamo z različno silo. Pri glasovih razlikujemo glasovno višino. Glasove ne moremo uvrstiti v krog ali v vrsto, ampak v skale, urejene po oktavah. Naša občutljivost za slišanje je skoraj šestkrat večja od očesne. Pri glasovih razlikujemo tudi razne barve (n. pr. gosli, trobente, človeškega glasu). Glasovi niso enostavni občutki. Pri akordih imamo tri ali več glasov sočasno. Med dvema glasovoma ločimo interval. Imamo dalje konsonance (pri oktavi popolno, pri kvinti nepopolno, kakor pri kvarti, terci, seksti) in disonance (sekundne, septime). Psihološko disonance niso nasprotje konsonance, ampak neposrečeno zlitje. Prilagodljivost ušesa je velika. Govorimo tudi o slišanju barv: i ali e pomenja nekomu lahko svetlo, u pa temno, glas a je pa rumen ali zelen. Med glasovi so veliki kontrasti (glas ponoči — podnevi!). (Dalje.)

Anica Lebar

Iz mojega razreda

(Konec.)

Zelo dobro sredstvo za poživljanje zanimanja in dviganje pažnje je tudi dramatiziranje berilnih sestavkov, memoriranih pesmi in pevskih točk iz tedenske učne snovi. Vsak teden, navadno zadnji dan, smo morali žrtvovati v ta namen nekaj časa, ko so v prvi taki uri nastopili otroci vsak s svojo točko, in sicer prav na isti način, kakor si jo je sam zamislil.

Mačka, miš in miška, Zajec na zelniku, Lisica je ena zvita zver, Zajček, al' se ne bojiš?, Tri race, tri pure, tri bele gosi, Anka in črni vran, Tonček in škorec, Izbirčna Metka, Strupene gobe, Kje so tiste rož'ce moje?, Barčica po morju plava, Sneg belin, Delajmo, delajmo nova kolesa, te in še številne druge smo »uprizorili« kar na katedru in z najmanjšo scenerijo. Če povem, da je bila puška — metla, zelnate glave — stavbne omarice, lisičin brlog — podrti stol, škorec — podolgovata škatlica, je dovolj dokazano, kako iznajdljivi so bili otroci. In s kakim živim dokazovanjem so mi pojasnjevali, zakaj ta ali ona kretnja! — Noben teden ni smel miniti brez takega nastopa: vsakikrat pa je bil način prednašanja boljši in primernejši, kar je bilo dokaz, da se je tudi pozornost poglobila in pažnja razširila na vse podrobnosti.

Če sem trdila, da sem morala večkrat v času svojega službovanja v pomožni šoli izpremeniti svoj vzgojni, učni in delovni princip, se je to moralo zgoditi še prav posebno l. 1929, ko sem prevzela pouk na najnižji stopnji, t. j. v pripravljalnem in pozneje zbiralnem razredu. Pripravljalni razred ni morda tisti, ki ga je imela večkrat ljudska šola, da je nekako pripravila učence na vstop v gimnazijo in tudi ne pripravi oddelek,

kakor ga predvideva paragraf zakona o ljudskih šolah v narodno obmejnih krajih; pripravljalni razred na pomožni šoli je najnižji razred, pred 1. razredom, kamor pridejo otroci, ki niso zmožni niti za 1. pomožni razred, vendar je upati, da se bodo s posebnim poukom povzpeli do tega. V tem razredu ni pouka v branju in pisanju, ampak le priprava nanj z govornimi, artikulacijskimi, nazornimi, delavnimi vajami, zlasti pa temi zadnjimi, ki pomagajo pridobivati novih pojmov, katerih otrokom manjka. Duševne pa tudi telesne pomanjkljivosti pri otrocih so tu tako velike in vidne, da je treba velike iznajdljivosti, če hoče učiteljica — učitelj bi v tem primeru zgubil potrpljenje — doseči toliko, da usposobi otroke za prvi oddelek pomožne šole.

Da jih pridobi za artikulacijske vaje, ki so jim od vsega začetka odporne, ko ne vidijo neposredne koristi, kajti besedni izraz se jim zdi nepotreben, — mora iz narave prinesiti vse glasove (onomatopoetika!), ki se ji zde potrebni za tvoritev glasov in vajo, a jih mora otrokom podati na tako prikupen način, da otroke neopaženo zapelje s seboj. Začetni stvarni pouk mora biti tako primitiven, a življenjsko resničen, da, ko odkriva nove pojme, privlači, širi obzorje, ki je tako ozko, tako zelo ozko...

Nuditi mora dovolj razgibanosti za delo, petje, igre, telovadbo. Noben učni predmet ne sme stati sam zase, vse je povezano med seboj, čeprav ne v smislu one koncentracije, ki jo poznamo pri pouku v šoli, pač pa v smislu koncentracije razvoja in dviga duševnih sil posameznega otroka, ki mu je pripomoči, da pride vsaj do pomožnošolskega pouka. Takoj prvo leto se je izkazalo, da je bilo šolsko leto prekratko za obdelavo in vežbanje duševnih moči v tako prikladni obliki: samo 27% otrok je bilo zmožnih za prestop v prvi pomožni oddelek. Z ostalimi in novimi pa je bilo treba pričeti iznova. Metoda pouka in način vsega dela pa bodita nova in sveža! Pa vendar ne igrajoča, kakor v otroškem vrtcu in tudi ne šolska in abstraktna, pač pa vsa otroška, prijetna in prikupljiva. To je prav materino delo z otroki tretjega, četrtega, petega leta. Treba se je bilo preorientirati v studij vzgoje v predšolski dobi, četudi nikjer drugje ne izkoriščajo tega v šoli. To delo je bilo treba vršiti polnih šest let.

Leta 1935/36 pa sem se nehote vprašala, če morem sploh še niže, ko sem prevzela pouk v zbiralnem razredu. V tak razred pridejo otroci, ki celo za pomožno delo niso zmožni in bi morali v zavod. Ker pa takega zavoda nimamo, je pomožna šola hotela pomagati tudi tem, še bolj pa staršem, ki jih niso imeli kam dejati. Posrečilo se je zainteresirati ss. usmiljenke, da so začele sprejemati take otroke v svoje Zavetišče sv. Jožefa na Vidovdanski cesti; vendar je zavod privaten in šolska oblast nima ingerence za sprejem. Vendar sestre rade sprejemajo take otroke proti plačilu 12.50 din, kakor v zavetišču sploh. V trenutku je tam okoli 30 otrok, ki so deležni pouka zbiralnega razreda in prvega oziroma drugega razreda pomožne šole.

V zbiralni razred pridejo torej otroci, ki niso zmožni niti pomožnošolskega pouka, pač pa vzgoje, in jim vzgojni vplivi morejo dvigniti du-

ševni nivo vsaj toliko, da se začno sebe zavedati in spoznajo vsaj nekoliko razmerje do svoje okolice, pa najsi bo tudi samo v najbolj egocentričnem smislu, kar se polagoma že nekoliko razširi in izboljša ter pripravi dovolj prijetna skupnost. Z delom zbiralnega razreda se vžiga drobna lučica v tminah, s katerimi je zastrta otroška duša zaradi velikih in močnih telesnih in duševnih okvar. Kar nič velikih in lepih smotrov si ne postavlja ta razred, nič, tudi ne najmanjše učenosti — brati in pisati ti otroci ne bodo nikoli znali — dati pa jim hoče nekaj, četudi le malo socialnosti, da bodo, četudi v stalnem internatskem življenju, nosili vsaj del svoje vsakdanje oskrbe, vsaj z neznatnim mehanskim delom v internatu nekaj koristili in s tem delom ušli dremavemu in neplodnemu žitju, ki bi jim bilo usojeno brez tega rahlega prebujenja z delom zbiralnega razreda.

Pa poreče kdo, ali se sploh splača truditi se za tako malenkostne uspehe? Temu odgovorjam, če bi se šlo samo za uspehe, ki jih moremo doznati in meriti po vnanjem napredku, bi se res ne izplačalo. Kdor pa je sledil uspešnemu delu pomožne šole pri nas in drugod, temu je jasno, da je tudi že najmanjši preokret na bolje v duševnem življenju že velik uspeh in da drobna lučca, ki jo prižge tak pouk, ob primerni negi ne ugasne, ampak vedno bolj jasno gori. Navadno pomožna šola in najmanj še oba najnižja razreda ne merita napredka po sijajnih vnanjih uspehih, ampak le po skromnih uspehih, ki jih opazi vzgojitelj sam, in ona, ki otroka najbolje pozna — mati. Če bi bilo mogoče le nakazati vsebino premnogih pisem, ki jih prejema učiteljstvo pomožne šole, in globoko hvaležnost staršev, zlasti matere, ki z nebogljenim otrokom najbolj čuti in čustvuje, potem bi morebiti izostal vsak dvom o potrebi in koristi pomožnih šol. Velik pomen pa ima pomožna šola že zaradi tega, ker razbremeni ljudsko šolo vseh onih učencev, ki tam ovirajo normalen potek pouka in uspešno delo.

Vsako leto pošiljajo šole okrajnemu načelstvu ob koncu leta statistične podatke o telesno in duševno, vidno, govorno in moralno defektnih otrocih. Skupno statistiko vse banovine pošlje banska uprava ministru prosvete. Na podlagi te statistike in na predlog banske uprave se vsako leto ustanovi nekaj pomožnih oddelkov tudi na ljudskih šolah v banovini. Za otvoritev veljajo isti pogoji kakor za otvoritev oddelka sploh, le število je 15 ali nekaj čez. Lansko leto je bilo nanovo ustanovljenih okoli 10 oddelkov. Žal pa se ni javilo ob konkurznem razpisu dovolj mladega učiteljstva, ki bi po dveh letih na takem oddelku bilo pripravljeno iti za nadaljnji dve leti na višjo pedagoško šolo, ker jim je delo pretežko. Tako niso mogli začeti z delom vsi dovoljeni oddelki.

Iz nekaterih krajev so baje prišle deputacije na banovino, češ davke plačujemo in imajo tudi naši otroci, ki se težko uče, pravico do primerne izobrazbe; ker pa manjka učiteljev za to, jim ni bilo mogoče ustreči.

Globlji studij, ki ga zahteva delo pomožne šole, pa koristi seveda v prvi vrsti učitelju samemu. Kako nepopisno zostri njegova opazovanja,

presojanja in hitre odločbe v vzgojnem in učnem delu! Kako zbistri pogled za bedo socialnih nižin, pospeši iznajdljivost za varstvo in pomoč, pa napravi tudi srce rahločuteče, razumevajoče, dobrotno in pripravljeno za vršitev dela usmiljenja vsem tistim, ki so zapostavljeni in oškodovani na kateri koli način.

Nisem vam sicer podala vpogleda v moj razred, ker tega več kot eno leto že več nimam. Skušala pa sem vam pokazati približno delo v takem razredu, nakazati delo ljudske šole pri oddaji otrok v pomožne oddelke ali pomožno šolo in morebiti tudi nekoliko razkriti duševno bedo, v kateri žive premnogi otroci, mi, zdravi in nadarjeni, pa hodimo mimo njih in jih kvečjemu merimo po svojih zmožnostih.

Ce je res 20. stoletje stoletje otroka, potem je prav, da se tu pa tam ustavimo ob takih otrocih, ki jim je narava mačehovsko odrezala kos življenjskega kruha, in si ob pogledu nanje napravimo načrte za svoje delo njim v prid. Če kdo, potem smo pač vzgojitelji poklicani, da izkazujemo v prvi vrsti duhovna dela usmiljenja poleg telesnih vsem, ki so v naši bližini; kajti tudi nas bo po njih sodil večni Sodnik ...

Narodna kultura

Prof. Ema Deisinger

Psiha slovenskega naroda

(Nadaljevanje.)

V slovenskem narodu kot pesniku odkrijemo lahko ne samo različnost in mnogoternost idej, temveč tudi, da gleda stvarnost včasih v preveč kritični povečavi. Narod ni samo esejist in stvarjalec novih idej, temveč tudi oster kritik, ki rad kako stvar postavi v močno luč prispodobe, kakor n. pr.: Zna samo en jezik kot žaba v kalu. Drži se kakor pijanec plota. Drži se kakor mokra kokoš. Vleče se kakor megla v vetru. Drži se kakor bi ga pod nosom bril itd.

Slovenske prilike so večjega pomena kakor le impresije, so svojstveno ljudsko filozofiranje, ki ni brez jedkosti in ostrine. Zato tudi te prilike ne smemo tolmačiti literarno-esejistično, ampak kot izraz življenjske neposrednosti, to je dejanskega odnosa do življenja. Mišljenje, ki ga vodijo dejstva in izkušnje, se poslužuje ustaljenih izrazov in prispodob, da tako s plastično prepričevalnostjo, a obenem na preprost način poda pravilno definicijo. V pregovorih, rekih in prilikah je slovenska duša podala zidce tako trdnega modrostnega mišljenja, da jih ne izpodje noben čas.

Slovenski pregovori in reki ter prilike so stvaritev umetniško občutljive ter filozofsko razglablajoče slovenske duše, ki mirno, stvarno in preudarno sodi o ljudeh in stvareh. V njej se opaža skrb za ravnovesje stvari, čeprav pove kako misel v prilikah z jarkimi nasprotstvi, kakor: Pristoji mu kot kravi sedlo, Gre kot vsi šenti. Itd.

Slovenska duša ima izredno mnogo naravnih darovitosti in lepih zmožnosti. Spodobnost, hitro dojeti, opredeliti in razločevati stvari ima v obilni meri slovenska duša, ona hitro zajame celotnostno podobo stvari v vseh potrebnih značilnih podrobnostih.

Narod, kakor slovenski, ki se mora trdo boriti za svoj prostor na soncu, razodeva v svojih modrostnih rekih in pregovorih več odpornosti in jeklene volje do življenja kot drugi narodi, katerim njih osebni problem poteka drugače kot pri slovenskem narodu, ki je prepuščen sam sebi. Zato je njegova modrost bolj individualistična, ki sili posameznika, da hitreje doživlja proces prilagoditve. V tej zmožnosti prilagojevanja se nahajajo sicer negativne posledice kot je vdanost in služnost, a v svoji duši ima narod množico drugih pozitivnih strani. Kakor rastlina, ki se prilagaja pritisku in se upogne v viharju, a se zopet vzravna, ko vihar poneha, tako se je vedno sproti zravnila slovenska duša, ki je bila notranje zdrava in neokrnjena. Ravno narodni reki in pregovori, ki so dragoceni vrec slovenske tradicije, nam izpričujejo to vitaliteto slovenskega naroda, zgodovina tisočletja pa, ki je zdrknila kot temna senca mimo slovenskega naroda, pa izpričuje njegovo nezlomljivost.

Drastičnost izrazov v pregovorih in rekah je močno jamstvo za pristno življenjsko doživljanje slovenskega ljudstva, zvezanosti z resničnim življenjem, z drugo besedo, pregovori in reki so plod izkušenj, ne pa kakega spekulativnega umovanja.

V pregovorih in rekah je slovenska duša izpovedala tudi svoj odgovor na življenjska vprašanja. Tako so slovenski pregovori in reki tekst prave življenjske modrosti, a tisto 'moč, da posameznik vztraja v najtežjih življenjskih težavah in viharjih, torej moč srčnosti in poguma pa je ljudstvo črpalo od tiste modrosti, ki je simbol Večne Modrosti, iz »boh-kovega kota«, ki ga je imela nekoč sleherna slovenska kmečka hiša. Iz te Modrosti odgovarja ljudski filozof onemu, ki ga skrbi njegov življenjski obstoj: Kdor je dal zobe, dá tudi za zobe. (Dalje.)

Fran Fink

Več metodike v šolo!

Če premostrimo učne uspehe, ki jih dosega današnja ljudska šola, moramo reči, da ni z njimi preveč zadovoljen nihče, ne šola sama in ne starši otrok. Kje so razlogi za to? Deloma so v preobširnih učnih programih, deloma v prezaposlenosti učiteljev z izvenšolskim delom, deloma pa tudi v tem, da v učiteljstvu često ni pravega smisla za podrobno metodično delo, za tisto delo, ki šele napravlja iz učitelja umetnika.

Naše ljudsko šolstvo prešinjajo velike pedagoške ideje, morda prevelike za sedanjo dobo, ko še niti temelji niso stalni. Pri tem pa pozabljamo na poglobitev v samo učno delo. Zdaj po 20 letih nas n. pr. spet mučijo skrbi zaradi novega učnega programa, torej skrbi za kaj takega,

kar je p o d l a g a vsemu učnemu ustroju, kar bi že moralo biti ustaljeno davno. Kakor čujemo, niti ta novi učni program ne bo idealen, ampak se nam bo predstavil kot plod raznih kompromisov. Tako bo morda nastala še kdaj v kratkem zopet potreba po novem učnem programu, kar ugodnemu razvoju šolstva gotovo ne bo v prid. Še druge težnje na pedagoškem polju naše ljudsko šolstvo zanimajo, n. pr. strnjeni pouk v vseh mogočih oblikah, nove čitalne metode itd. itd.

Nekoč nam je pravil na učiteljski profesor: »To kar vam moremo dati mi tu v šoli, to je kakor da bi mi kot veletrgovci oddajali blago zaradi prodaje na drobno vam, ki boste nekaki manjši trgovci za podrobno prodajo!« To stališče ni tako napačno. Kar je učitelj dobil na šoli v velikem obsegu, to naj razdrobi on sam v šoli kot mali trgovec ali branjevec na drobne delce, ki jih bodo otroci s pridom asimilirali. Danes pa se doznava, da hočejo napraviti iz vsakega učitelja kar takega pedagoškega veletrgovca, ki pa nima potem več smisla niti dovolj spretnosti za prodajo na drobno, za računanje s parami.

Ko sem nastopil prvo učiteljsko službo — zdaj je tega seveda že dolgo — je bil na tisti šoli starejši učitelj; zame je bil nekoliko preveč pokmeten — v prostem času je bil doma res tudi izvrsten kmetovalec — ni čudo, da sem ga v sveži posesti pedagoškega veleblaga tedaj gledal bolj po strani. Mož se za nove ideje ni več briga z vsem navdušenjem, niti ni vseh sprejel kar tako na slepo — torej vse stvari, v katerih je mladina spretnejša, čeprav skoči navadno predaleč in prenašlo. Ko sem ga pa bolj spoznaval, sem videl, da je bil izboren učitelj. Nad kako metodično fineso je razglabljal včasih po tedne in čisto veselje ga je navdajalo, če je našel kak boljši način, kako lažjo pot za svoje učence. Če so potem le hitreje in z manjšim trudom kaj dojemali, mu ni bilo žal skrbnega dela in razmišljanja. Spoštovati sem tedaj začel vrednost pravilnega metodičnega postopanja, videl sem, kolike koristi je metodično razglabljanje, kako važni so metodični poskusi — in temu tihemu učitelju sem dolžan hvalo, da sem se potem sam začel intenzivno baviti z metodiko vsakega učnega predmeta posebej.

Učitelj bi moral spet spoznati, da je metodično pravilno delo tista velika umetnost, od katere zavisi ves učni uspeh, ves učiteljev ugled v očeh učencev, vse prizadevanje, da bi spravil učence naprej, da bi jim dal snov, ki se je ne navzamejo samo za šolo, ampak za življenje.

Učitelj si mora torej pred vsako učno enoto odgovoriti na vprašanje, kako naj pripravi in izvede učivo, da ga bodo razumeli otroci popolnoma in da jim skupno delo z učiteljem zagotovi trajne koristi. Na vprašanje: Kaj učiti? je mnogo lažje odgovoriti, kakor pa na vprašanje: kako? Prvo obsega več ali manj že učni program, drugo pa je lastno učiteljevo delo, in prav ta drugi in najvažnejši del učnega postopka pride danes premalo do izraza.

Učitelj mora biti psiholog, ali ne zgolj teoretik, ampak psiholog po božji volji, to se pravi tak, ki sam proučava duševnost izročene mu mla-

dine, da vidi kaj in kako morejo kaj sprejemati in kako se spravi učno gradivo do njih, da ga bodo usrkavali brez znatnih težkoč.

Če prebirate starejše letnike »Popotnika«, boste našli v njih vse polno metodičnih člankov z dragocenimi migljaji. Iz vsake vrste diha v takih člankih srčna zadovoljnost piščeva, ki je s študijem svojih učencev, s ponovnimi poskusi našel morda le kako m a l e n k o s t v boljšem učnem napredovanju, ali ta malenkost je liki kamenček, ki je potreben v zgradbi, ki nosi ponosno ime »Metodika«. Čim dalje listamo proti novejši dobi, tem bolj izginevajo metodični članki in tem bolj nastopajo tisti veliki problemi, ki so sicer zanimivi za vestnega reorganizatorja, učitelju v službi pa za direktno uporabo ne dajejo tega, kar mu je treba. Tudi naša najvišja pedagoška ustanova Slov. Šol. Matica je krenila čisto na pot znanstvenih del, študij itd., metodična dela pa opušča, češ da mora to snov dati učitelju šolska izobrazba in da bi pomenjala taka podrobna navodila utesnitev njegovega razvoja. Ako bi mogla dati šola učitelju vse to, tedaj bi bilo v redu. Vemo pa, da to na učiteljišču ni mogoče, da so tam dobljene metodične smernice le okvirne, včasih celo niso nič drugega kakor okvir brez slike. In tista fraza o utesnitvi! Menda ni učitelja, ki bi bil mnenja, da more na svoji šoli kratkomalo kopirati kako metodično podrobno navodilo. Vendar pa je zanj velike važnosti, ko vidi, kako si stvar zamišlja nekdo, ki jo je preizkusil v praksi in videl, da je pot dobra. Čim več je takih poizkusov, čim več takih navodil čita in študira učitelj, tem lažje si iz njih pridobi svojo pot, ki si jo pa tudi misli le kot poskušnjo, dokler mu postopna praksa ne pokaže, kaj je prav in kaj ne.

Če pa učitelj v šoli dela kar tako tjavdan, potem postane polagoma rokodelec v svojem poklicu, je figura, kakršno poznamo najbolj od satirične strani.

Zato vedno trdim: Povrnimo se v tisto dobo, ko je učitelj zrl v svojem razredu svojo delavnico, svoj življenjski smoter in življenjski ideal. Tak učitelj premisli vsako metodično stopnjo v skupnem delu z učenci, skrbno pazi, kaj dela malčkom težkoče in zakaj, in se vestno trudi, da bi s študijem našel razloge za take ovire in pota, da bi jih odpravil. Tako bo iskal tista tajna pota, ki ga privedejo do otrokove duševnosti, do razumevanja gibanja mlade duše. Doseženi uspehi mu bodo večje zadovoljstvo in večje tolažilo v življenjskih stiskah kakor Bog zna kaj drugega. Če bo učitelj razumel otroka, ga bodo razumeli tudi oni.

Torej več metodike, več študija metodično urejenega učnega postopka! Kje so pripomočki? Poznate jih vsi, naštevam jih le zaradi zaokrožitve podane slike.

1. Študij metodičnih knjig! Literatura je v tem jako bogata in se izpopolnjuje še dan za dnevom. Tak študij pa ne bodi čitanje, morda kot sredstvo za uspavanje, ampak resno delo s svinčnikom v roki. Iz takih knjig je treba vzeti to, kar je potrebno za lastno rabo. Včasih bo to cel postopek v kaki učni enoti, včasih samo migljaj za lastno delo. Premislimo, kaj moremo porabiti in kako, da bo ustrezalo našim zahtevam in potrebam.

Nikakor pa se ne držimo ene same knjige. Tu ne bi bilo dobička, ker izvira seveda vsaka knjiga iz drugih razmer in podaje več ali manj vendarle osebno pisateljevo mnenje. Iz cele vrste takih metodik za en sam predmet je treba napravljati izpiske, jih primerjati med seboj, izbrati najboljše in delati — po svoje — pa z upoštevanjem vsega tega, kar je bilo v knjigah dobrega. Seveda je to delo naporno, ali brez truda ni uspeha. Brez obširnega poznavanja dotične literature ni mogoče priti do uspehov; ni mojstra, ki bi bil začel kar kot mojster. Take knjige nudijo pedagoške knjižnice. Kar je res dobrega, si mora učitelj nabaviti sam. Knjižnice pa je treba res uporabljati. Pri Ped. centrali sem primerjal izposojevalne listke, pa sem videl, da prav metodičnih knjig žele najmanj.

2. Imamo splošne metodike in specielne. Kar se tiče splošne, to mora dobiti učitelj v učiteljsku, ker so to smernice, brez katerih sploh ne more delati. Kar pa učiteljsku nudi specielnega iz poedinih panog, to je prav malo, saj niti časa ni zato, ker ima n. pr. 5. letnik vse polno drugih predmetov namesto takih metodičnih, ki bi bili tako nujno potrebni. Podrobne metodike poedinih predmetov si mora učitelj pač poiskati sam in v njih naj dela vsak dan. Zanj bo to vsakdanji kruh, bo podlaga za učne slike v dnevniku.

3. Tako pridem kar na dnevnik. Osovražena knjiga je to, morda zato, ker je p r e d p i s a n a za šolsko delo. Je pa lahko dragocena knjiga, je lahko pot do metodičnega ideala, če je prav urejena. Prej sem govoril o učitelju, kjer sem videl važnost metodičnega študija. On je imel shranjene vse dnevnike cele svoje dolge službene dobe. Ali tisti dnevniki so bili zanj kaj vredni. Po vsaki učni uri si je točno zabeležil, ali je dosegel to, kar si je bil zamislil, zakaj ne in kako bi bilo morda bolje poskusiti.

Drugo leto je spet segel po dnevniku in je poiskal dotične opombe ter jih je upošteval. Tako si je svoje metodično postopanje od leta do leta izboljšal in še v zadnjem letu pred upokojitvijo je nekoč rekel, da še ni prišel do tega, kar bi prav za prav moralo biti, da bi rad začel svojo službeno dobo iznova, da bi se še bolj poglobil v metodiko. To je bil u č i t e l j ! So pa bili tudi njegovi učenci taki, da je učiteljevo ime bilo zanje povsod najboljše priporočilo.

4. Zloglasne medsebojne hospitacije. To je nekako odiozno sredstvo, ker je le malo takih, ki radi vidijo, če jih kdo opazuje pri delu. In gorje, če si dotičnik še potem kaj upa reči. In vendar, kako koristno je tako poslušanje drugega delavca na šolskem polju. Povsod najdemo kaj takega, kar bi mogli s pridom uporabiti, odnosno kaj takega, kar mi morda delamo boljše. To je pravi nazorni nauk za učitelja, seveda če ga zna izkoristiti. Važnejše ko samo poslušanje je pozneje, da se pogovorita dotičnika o tem, kar je bilo in zakaj je tako bilo. Poslušati pa moremo s pridom le učitelja, ki je prav doma v svojem razredu, ki zato more pokazati tudi svojo najboljšo stran. Napačno se mi zdi, da morajo nadzorniki imeti vzorna predavanja v tujih razredih. To bi moral biti v s e z n a l e c , ki pri tujih otrocih lahko brez priprave poda kaj vzornega.

5. Resni študij metodičnih vprašanj, kjer koli se pojavijo. Nobena podrobnost ni tako malenkostna, da ne bi zaslužila pozornosti. Še enkrat opozarjam na to, da je metodika, če je prava, nastala iz takih podrobnosti, iz takšnih na videz malopomembnih potez. To je mozaična slika, ki je sestavljena iz kamenčkov in ki vpliva šele tedaj kot umetnina, če so vsi ti kamenčki med seboj v pravem skladu.

6. Med glavne zahteve pa spada, da nudi bodočemu učitelju že učiteljišče rabno osnovo za lastno metodično delo v šoli. Kjer tega ni, tam mladi učitelj naravno nima pravega smisla za umetnostno stran šolskega dela, niti takega ne more prav začeti, ker mu ni nihče označil pota, ker mu nihče ni vlil potrebnega navdušenja. Pri metodičnem delu na učiteljiščih bodo morali dobiti spet večji vpliv na šolsko delo in metodično izobrazbo kandidatov vadniški učitelji, kakor je to že bilo svoj čas in se je tedaj obneslo. Vadniški učitelji ne smejo biti samo disciplinski nadzorniki v učnih urah, ko nastopajo kandidati, ampak iz svojega dela in svojega metodičnega izkustva morajo nuditi naraščaju metodična navodila, torej jim dajati vsakdanji kruh za poznejše šolsko delo. Samo po sebi razumljivo pa je, da morajo imeti taki vadniški učitelji potrebno kvalifikacijo, t. j. biti morajo priznani praktiki, ki so se odlikovali s svojim šolskim delom na razno organiziranih šolah in ki so tudi v teoriji svoje stroke podkovani.

S tem končam svoj kratki članek. Nič drugega nisem hotel poudariti kakor to, da je metodično delo v šoli najvišja naloga učiteljeva, da mu naj bo poklicni ideal, kateremu se po možnosti približa, doseči ga povsem itak ne more nihče, kajti potem prestane biti to ideal in bo treba postaviti cilje še višje.

Rafael Zazula

Nekaj snovi za pouk v višji ljudski šoli

Dopolnitev učne snovi pri praktičnih gospodarskih znanjih (Dalje.)

Pri deških ročnih delih dobijo posamezni učenci ali skupine dveh, treh ali štirih učencev nalogo, da napravijo 2½% raztopino apnenobakrene brozge. Količino raztopine za vsako skupino določi učitelj. Ena skupina izdela ½ l, druga 1½ l, tretja 2 l, četrta 2½ l. Vsaka skupina mora računati in delati samostojno. Učitelj preskrbi potrebno apno in galico, posode prinesejo učenci sami. Pred izdelovanjem se objasni, kaj je 1% raztopina (ako 1 kg negašenega apna in 1 kg galice raztopimo v 100 l vode), nato vsaka skupina izračuna potrebno količino galice in apna, jo odtehta in apno ugasi. Nato se v eni polovici vode, ki je določena za raztopino, raztopi ugašeno apno, v drugi polovici vode pa galica. Ko sta galica in apno raztopljeni, obe raztopini zmešamo. Napravljeno raztopino preizkusimo z lakmusovim papirjem.

Z lakmusovim papirjem vinogradnik določa, ali je raztopina kisla in bi lahko škodovala trsju. Ako rdeč lakmusov papir v raztopini pomodri, je raztopina nevtralna in rastlini neškodljiva. Raztopina se mora rabiti takoj. Ako naj stoji, se ji mora na vsakih 100 l dodati 50 g sladkorja.

Pri določevanju količin apna, galice in sladkorja pokažejo učenci, kako obvladajo in kako znajo uporabljati odstotni račun, obenem se vadijo v tehtanju in izračunavanju vrednosti uporabljenih snovi. Zaradi malih količin so te naloge zelo dobre, saj otrokom delajo računi za vrednosti pod 1 kg največ težav, v življenju pa so ravno ti računi najbolj pogosti.

Učni načrt predpisuje za praktična gospodarska znanja toliko snovi, da jo učitelj zmore le, ako dobro in smotrno izvaja načelo učne koncentracije. Naj navedem pri tej priliki primer, kako se more preobilica učne snovi iz praktičnih gospodarskih znanj čim lažje obvladati. Učencem damo nalogo, naj povedo, kako se ugotovi čisti donos (rentabilnost) vinograda. Prva rešitev tega vprašanja učencem ne bo delala težav, nedvomno bodo hitro povedali, da je treba določiti vse izdatke in vse dohodke, ki tekom leta izvirajo iz vinograda. Po tej ugotovitvi pristopimo k določevanju dohodkov in izdatkov nekega vinograda. Ko določamo te postavke, se takoj pokaže potreba dveh rubrik: ena v dobro, druga v breme vinograda. Načrtamo obe rubriki in nad njima napravimo napis: vinograd. S tem smo učence v neki meri uvedli v knjigovodstvo. Nato vpišemo obresti vlozene glavnice in otrokom razjasnimo pomen, ki ga imata obratna glavnica in obrestna mera v gospodarstvu. Vpis davka in doklad nudi potrebo za pouk o davkih ter občinskih, cestnih in banovinskih dokladah. Ako kupimo galico Montecatini, se razgovorimo o carinah. Dobro obrazložimo pomen uvoznih in izvoznih carin s posebnim poudarkom na njih zaščitni pomen. Pojasnimo, kaj je avtonomna carinska tarifa in kakšne težave ima država pri sklepanju pogodbenih tarif. Iz tega otroci spoznajo svojo gospodarsko navezanost na državo in dobijo nagib za pravilno presojanje državne politike. Pri vpisovanju postavk za vzdrževanje kleti, sodov in druge opreme, se pokaže pomen in potreba združnega gospodarstva. Ko obravnavamo postavko o prodanem vinu, uvajamo učence v poznavanje prometnih sredstev, železniške tarife, jih poučimo o pomenu vinskih razstav in o vplivu, ki ga ima kvaliteta in že sama provenienca (izvor) vina na njegovo ceno.

Pri končni ugotovitvi, naj bo ugodna ali neugodna, opozorimo učence, da je kmet tesno navezan na svojo zemljo in pri gospodarjenju odvisen od nepreračunljivih vremenskih in drugih prilik. Zemlja ni gibljiva, kakor je gibljiv trgovski ali industrijski kapital, zato mora biti tudi kmet vztrajen in potrpežljiv kakor zemlja. Zdržati mora v slabih in najslabših letih, ako hoče ohraniti svoj dom sebi in potomcem. Račun o rentabilnosti kmetovanja mora raztegniti na več let, ker mu le tak račun pokaže pravo in ugodno sliko.

Ne smemo biti nestrpni in pričakovati, da bodo otroci takoj ali na enem samem primeru razumeli smisel in snov pouka. Prav tako kakor kmet pri obdelovanju zemlje in še bolj potrpežljiv in vztrajen mora biti učitelj pri svojem delu. Tudi morebitni neuspehi ga ne smejo plašiti, ampak ga le navajati h kontroli posameznih postavk lastnega dela.

Naj učitelj v svojem delu vidi uspehe ali neuspehe, vedno naj mu lebdi pred očmi nikdar dosegljivi smoter: dvigniti mladino na čim višjo vzgojno in izobrazbeno višino.

(Dalje.)

Razglednik

Katoliške univerze v Združenih državah Sev. Amerike so tako številne in popolne, kakor nikjer drugod, saj jih je vseh 134, če vštevamo razne višje kolegije. Še več jih imajo protestanti raznih inace kot najštevilnejša sekta, dočim je državnih vseučilišč in kolegijev samo 94. V Ameriki se drže načela, da je višje vzgojstvo, zlasti pospeševanje znanosti, naloga »družbe«, torej ne državnih združenj raznih struj in zasebnikov. Ta svoboda in učna prostost povzroča silno konkurenco, zato se ni čuditi, če ima mesto Washington, ki po številu prebival-

stva sliči Münchenu, kar pet univerz. Univerze, ki jih financirajo zasebniki, imajo to slabo stran, da so profesorji kolikor toliko odvisni tudi v znanstvenem oziru, zato se tako potrebna socialna reforma kar ne more premakniti znatno naprej.

Takih škodljivih vplivov proste in svobodne so pa katoliške visokošolske ustanove. Ako bi katoličani opustili skrb za lastne univerze, bi tudi ne mogli uveljavljati svojih zahtev v duševnem in znanstvenem svetu; zgubili bi tudi mnogo na svoji veljavi.

Največje vseučilišče Združenih držav: »New York University« s svojimi 37.000

akademiki je pa še vedno privatna ustanova.

Krščanski humanizem v italijanski srednji šoli. Pred nekaj tedni je bilo v Padovi veliko posvetovanje glede pouka na srednji šoli. Zborovanje je vodil naučni minister Bottai. Navzočih je bilo lepo število profesorjev državnih in zasebnih srednjih šol, več vseučiliških profesorjev, senatorjev in poslancev. Središčno vprašanje razprav je bilo — kakor je poročal P. M. Barbera S. J. v listu »La Civiltà Cattolica«: Obnova humanističnega duha v italijanskem vzgojstvu, gojitev »modernega humanizma« (»umanesimo moderno«), ki je smoter fašistične Italije. Prof. Mario Gentile je zahteval, da se je treba vrniti k »stari s slavo okronani klasični šoli«, ki je imela za cilj klasične vzgoje »popolnega človeka«. Če se danes v Italiji neredko sliši izraz »moderni humanizem«, ni tako ume-

vati, kakor bi hotela označba »moderni« nadomestiti ali omejiti izraz »klasični«. Nova srednja šola ne namerava okrniti podedovanega humanizma, saj je naslonjena na širšo podlago, saj zahteva, da se vzporedno z izobrazbo duha vežba in dosega tudi telesna jakost, da se neguje državna in državljska vzgoja.

P. Gemelli, rektor milanske katoliške univerze, je poudarjal v svojem referatu pomen verskega šolanja za utrjevanje značaja v duhu humanizma.

Vsi zborovalci so bili ene misli, da mora klasično humanistično izomika ohraniti prvenstvo v učnem sistemu, da bo mogoče odgojiti polnovrednega človeka, državljan in kristjana. Bistveno so tudi vsi govorniki naglašali, da mora biti humanizem, ki je našel v katoliški tradiciji vsekdar ugodna tla, prežet z duhom krščanstva.

Književne vesti

Preljubo veselje — Bobič. Nekaj let pred svetovno vojno so v inozemstvu pričeli z reformo ljudske šole v smislu delovne šole in začetni pouk postavili na nov temelj. S takim preustrojem se je pričelo po vojni tudi v Sloveniji, kjer so se nekateri učitelji posvetili tej reformi in postavili »poizkusne razrede«. Prav pred desetimi leti je izšla na podlagi teh izkustev Fleretova »Naša prva čitanka«. S kakšnimi mešanimi čustvi smo začeli uvajati to »novotarijo«! Naenkrat postavljeno vse na glavo! In z velikimi črkami naj pričnemo! Kje imamo kaj beril s samimi velikimi črkami? S prvim pisanjem prično otroci šele v drugem polletju! ... Te in slične pomisleke smo kaj kmalu preboleli, ko smo videli, s kakšnim veseljem in navdušenjem otroci sledijo temu pouku. Tudi uspehi niso izostali. Zdi se mi, da so se otroci hitreje naučili gladko in pravilno brati. Kakor smo se tem novotarijam razmeroma hitro privadili, tako tudi prehodu od tiskanih na pisane črke. Saj je potek povsem naraven. Treba je že pri tiskanih črkah najti enopoteznost, ki ustreza pozneje pisani črki. Čim bolj enostavno, tem lažji prehod.

Tako smo 10 let rabili Fleretovo »Našo prvo knjigo«. Pa se je v teku let opazila marsikatera pomanjkljivost: premalo in prelahkih berilnih vaj, ki zavajajo v mehanizem, nikakega prehoda od tiskanih k pisanim črkam, skupine črk brez pomena, ponekod strahovite slike itd. Zato je nastala nujna potreba, da dobimo našim prilikam in razmeram primeren abecednik. Nujno potrebno je bilo tudi, da se berilna snov izmenja z boljimi berilnimi sestavki. Tako smo dobili letošnje šolsko leto Bobičevo »Preljubo veselje«.

S to knjigo je prišla tudi nova metoda (globalna), ki hoče pokazati nova pota za začetni bralni in pisalni pouk. Le škoda, da

ni izšlo istočasno s knjigo tudi navodilo za tak pouk. Večina smo s strahom in nezaupanjem sprejeli in uvedli novi abecednik; toda brez potrebe. Kmalu smo se ob njem udomabili. Pravilno oceniti ga bo mogoče šele potem, ko bomo to začetnico uporabljali nekaj let v elementarnem razredu na podlagi pridobljenih izkušenj.

Novo berilo začne istočasno z velikimi in malimi tiskanimi črkami, ki jih nudijo normalnobesedne slike, ki so z ostalim poukom v tesni zvezi in ne delajo otrokom težav. V začetku stavka in pri imenih takoj nakazuje veliko začetnico. Branje se začne takoj s celimi besedami in v stavkih. Ker je pri posameznih črkah branje kar preveč zgoščeno, je tu pa tam težje čitljivo (n. pr. pri G, str. 34).

Marsikatera vrline ima novi abecednik: dosti vaj, dosti in obširnih beril in primer- nih pesmic, nakazuje razne oblike črk. Upoštevajo se letni časi in cerkveno leto. Knjiga je opremljena z bogatimi, živobarvnimi, otrokom primernimi slikami in ilustracijami, ki so zares tudi lepe in so prav dobro sredstvo za estetsko vzgojo. Kot prva knjiga, ki jo ima otrok dan na dan v roki, v šoli in doma, pa je premalo trpežno opremljena. Pri prihodnji nakladi bo morala založnica tudi s tem računati.

F. S. Finžgar, Zbrani spisi, IX. zvezek. Štiri ljudske igre. Založila Nova založba v Ljubljani 1940. Str. 297. Cena: broš. 50 din, polplatno 60 din, platno 65 din.

Zbrana dela naših mojstrov so dobila novo izpopolnitev: Finžgarjeve drame. To važno pisateljevo delo je doslej s svojimi živimi podobami in krepkim jezikom rodilo, lahko rečemo, tisočeren sad, saj so se te igre preselile z gledališkega odra med ljudstvo, igrale so se v dvoranah, na skednjih in pod kozolci, primerne so za praznik in pouk,

potrebne za zabavo in resnobo. Sedaj jih imamo pred seboj kot sestaven del Finžgarjevih zbranih spisov, kot slovstveno delo, vredno vsega najboljšega, kar je pisatelj kdaj napisal. Za zbrane spise jih je še enkrat pregledal in marsikje popravil. Ni jih sicer preoblašal, toda pazni primerjalec bo povsod opazil veliko skrb za oblikovno dovršenost, odrsko resničnost, posebej v Naši krvi bo odkril važne spremembe, bodisi v besedilu bodisi v dejanju. Zato bodo vsa štiri dela: Divji Lovci, Naša kri, Veriga in Razvalina življenja, ti klasični zgledi naše ljudske drame — ljudske zato, ker Finžgar zares pozna ljudstvo — zanimale kot dovršene slovstvene umetnine, prav tako kot njegova druga dela. Zato bi bilo odveč ta zvezek še posebej priporočati.

Slovenci in Jugoslavija, mala knjižica 76 strani, ki jo je spisal dr. Jože Jeraj, naj služi za ljudsko državljansko vzgojo. Na poljuden in jasen način obravnava vsa težka in veleresna vprašanja, ki danes s skrbjo navdajajo vsakega Slovenca in vsakega jugoslovanskega državljanca. Četudi vemo za svoje državljanske dolžnosti, se po morda ne zavedamo dovolj, da posebno nam Slovincem naš izreden položaj in naša narodna bodočnost nalažata v sedanjem težkem času še posebno skrb za to, da bo v nas prava, živa državljanska zavest!

Knjižica naj pride v roke vsakemu Slovincu! Cena ji je določena na 2 din, da si jo lahko vsak oskrbi. Društva pa, ki imajo dolžnost, da posebno še svoje članstvo vzgojijo za značajne in močne državljane, pa pri odvzemu večjega števila dobijo poseben popust. — Naročila sprejema Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Dr. Franc Detela, Zbrani spisi. Uredil Jakob Solar. IV. zvezek: Trojka. Izdala Mohorjeva družba 1939. Obseg: XII+327 str. Poleg zbranih del najpomembnejših slovenskih pisateljev je bilo treba postaviti tudi Detelove spise. To nalogo je prevzela kot založnica Mohorjeva družba in urednik spisov dr. J. Solar. Izdaja obsega urednikov uvod v čase postanka povesti, tekst in opombe.

Mladostenstvo, ki je tako močno dvignilo slovensko narodno zavest, je potegnilo za seboj s svojo narodno odločnostjo tudi Detelo in tedanje slovenske izobražence. Po 30 letih pa je dogradilo svojo stavbo in njegovi slavni predstavniki so pomrli, tako Jurčič, Levstik, Erjavec itd. Pojavili so se novi miselni tokovi. Tako tudi pri nas. Na Slovenskem je Mahnič poudaril idejo katolištva. Sledil je mladi rod, ki je začel v devetdesetih letih organizirati svoje življenje. Ustvaril je poleg drugega tudi lastno književno glasilo Dom in svet. Temu gibanju se je pridružil tudi Detela, tedaj že zrel mož. Tedaj je spisal Trojko.

Roman doživlja sedaj že tretjo izdajo, kar po svoji kvaliteti zasluži. Že po okolju, kraju, časovnih razmerah in osebah, ki žive svojevrstno življenje, je roman privlačen. V

središču zanimanja niso kmečke osebe, temveč vaški izobraženci. Njih prvi zastopniki so: Lovro, Vladimir in Radivoj, ki so si sošolci z dunajskega vseučilišča. Sedaj jih vidimo na Dolenjskem na gradovih Podkraj, Mlaka, Pristava, oziroma v njih bližini. Tu se kaže njih značaj ob stiku s kmečkim ljudstvom in ob njih ljubezenskih zvezah v družbi grajskih in drugih. Posebno lepa je tragedija mladega doktorja Dragana Vladimirja. Kmečko ljudstvo je risano v življenju ob gradu in izobražencih v vasi kot krepak narod. Vendar je Detela kot realist videl in orisal tudi njegove napake.

Poleg drugega pa vidimo v spisu Detelo tudi kot močnega in duhovitega misleca, ko razpravlja o perečih vprašanjih tedanje dobe. Roman oživlja tudi Detelova satirična hudomušnost. Vobče pa pomeni Trojka poskus, da uveljavi katoliško naziranje proti nastajajočemu naturalizmu v tedanjem slovenskem slovstvu. Spis odlikuje tudi dobra tehnika ter zgledna proza, vzgojno pomemben pa je v tem, da ume zabavno učiti, da krepko piše iz življenja za življenje.

Dr. M. Gorjanec.

Dr. Oskar Reya, Vremenoslovje. Knjiga je opremljena s 46 skicami, ki tolmačijo vsebino; priobčeni so tudi nekateri zelo lepi posnetki oblakov. V njej so raztolmačeni vsi osnovni pojmi, ki jih mora poznati vsak, če hoče kateri koli vremenski pojav razumeti. V prvih poglavjih se najprej seznanimo s činitelji, ki povzročajo vreme in so sedež vsem njegovim spremembam, kakor: zračni pritisk, toplota sonca in zraka, veter in vlaga, ter z raznimi napravami, s katerimi merimo in ugotavljamo vremenske pojave. Po teh poglavjih, ki tvorijo osnovo vsakega vremenskega opazovanja, zvemo v drugem delu knjige o postanku, razvoju in koncu slabega in lepega vremena, kakor tudi o podnebjju ali klimatologiji, ki se bavi s podnebniimi posebnostmi določenih krajev. Ob koncu sledi navodilo o napredovanju vremena z najbolj enostavnimi sredstvi, kakor tudi s pomočjo tako imenovanih vremenskih kart.

Avtor se je oziral posebno še na posamezne panoge, ki zavisijo od vremena, n. pr. kmetijstvo, higiena, letalstvo itd. Knjigo bodo prav s posebnim veseljem sprejeli tisti, ki so na vreme najbolj navezani, kakor: poljedelci, vinogradniki, vrtnarji, lovci, gozdarji, planinci in drugi. Enako veseli pa je bodo tudi letoviščarji in izletniki, ki bodo globlje poznavaajoč osnove vremenskih pojavov svoje znanje s pridom uporabljali na svojih »turah« in izletih; da ne govorimo o športnih in poklicnih letalcih ter jadralcih, ki tako rekoč od vremena in na vremenu živijo. Zlasti bo ta knjiga, ki je edina te vrste v naši literaturi, s pridom služila učiteljstvu, profesorjem in dijakom pri razlagi o pojavih in lastnostih našega ozračja. — Cena kartonirani knjigi je 50 din, vezani v platno 60 din. Izdala jo je Jugoslovanska knjigarna.

Poročila družbenih podružnic

Dne 16. marca t. l. je zborovala podružnica Slomškove družbe v Mariboru. Navzočnih je bilo prav lepo število članov in nekaj gostov. Med navzočnimi smo opazili tudi nadzornika Leopolda Kopača in Jožefa Senico in zastopnice prof. zbora čč. šol. sester.

Predaval je gosp. Alfonz Kopriva o pomanjkljivostih in napakah pri narodnostni vzgoji. Uvodoma je po Slomšku, Vebru, Masaryku in Försterju opredelil pojem narodnosti in narodnostne vzgoje, posebno z ozirom na mali narod, kakršen smo mi Slovenci ter dokazal upravičenost narodnostne vzgoje in prednosti malega naroda v njegovem poslanstvu. Prikazal je narodnostno vprašanje kot relativno popolnoma avtonomno, ki ga ni zreti v tem pogledu iz strankarskih vidikov. Razložil je pojem narodnostne zavesti, vesti in odpornosti. Med glavnimi ovirami naše narodnostne vzgoje je omenjal: naše strankarsko življenje, naš kozmopolitizem in naš ukoreninjen zgodovinsko razločljiv čut manjvrednosti. Dotaknil se je tudi onih ponderabilij, ki jih običajno prezremo pri narodnostni vzgoji, ki pa se v praktičnem življenju usodnejše ponavljajo, izpodrežajoč naš narodnostni čut, samozavest in ponos.

Omenjal je na pr.: Našo premajhno ljubezen do naših tradicij, ki se javlja v desinteresiranosti naše inteligence ob raznih spominskih proslavah. Razmerje našega meščanstva do kmečkega in delavskega ljudstva, ki je tako kot je bilo svojčas one nadute nemške meščanske gospode. Drastične primere je navajal, kako nesocialno in neslovensko je zadržanje naših narodnih »milostljivih« dam in tudi gospodov do slovenskih služkinj in služabnikov. Grajal je obrekovanje naših južnih bratov, nerazumevanje in nezanimanje za našo slovensko kri v diasporah in preko meje. Dotaknil se je tudi nedemokratičnega občevarja naših oblasti z našim ljudstvom. Omenjal je premalo skrb naše vaše inteligence, da bi bila šoliodrasla mladina in starejši ljudje pravilno poučeni o perečih narodnih in mednarodnih problemih. Sprožil je med drugim tudi preveč poudarjeno društveno življenje, ki uničuje družinski čut. Dalje je navajal, da posvečamo premalo pažnje ustanavljanju zasebnih knjižnic gospodarskega, leposlovnega in narodnovzgojnega značaja po naših kmečkih domovih. Naše knjižne založbe naj bi izdajale mladinske knjige, ki bi naj med mladino vžigale sveti ogenj narodnostnega navdušenja. Čistiti pa moramo jezik tudi sami v domačem krogu.

Glede dela učiteljstva je omenjal: Premalo poznavanje narodne zgodovine, neupoštevanje naših narodnih junakov v zgodovinskem pouku, premajhna usmerjenost domoznanskega pouka, preveč poudarjenje slovanske nesloge, premalo gojenje slovanstva, iz katerega sledi jugoslovanstvo, t. j. najprej korenine, na to šele krona. Nikdar bi ne smeli učenci dobiti zemljepisno, zgodovinsko ali jezikovno snov za kazensko nalogo. V narodnostno vzgojo pa tudi lahko pritegnemo molitev, posebno tedaj, kadar praznujemo narodne, državne praznike in pa tedaj, kadar se spominjamo tragičnih dnevor v naši narodni zgodovini. Po Palackem bi moral vsak Slovenec napraviti trikrat toliko kot člani velikih in v ugodnejših položajih živečih narodov.

Temeljito predavanje je želo obilo odobravanja. Bil je tudi soglasno sprejet sklep: Člani podružnice naj zbirajo podatke o vseh silah, ki hromijo nacionalno zavest in odpornost med našim ljudstvom, uredništva naših katoliških časnikov pa se opozori na te napake, da jih s članki nacionalne vsebine sproti odstranjujejo.

JUGOSLOVANSKA TISKARNA V LJUBLJANI

NAJMODERNEJE UREJEN GRAFIČNI ZAVOD
KAMNOTISK / OFFSETTISK / BAKROTISK / KLIŠARNA
KVALITATIVNI IZDELKI V TISKARNI IN **KNJIGOVEZNICI**

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

ZALOŽBA ŠOLSKIH IN DRUGIH KNJIG
ZALOGA DOMAČEGA IN TUJEZEMSKEGA DOBREGA TISKA
PODRUŽNICA „NIČMAN“ V LJUBLJANI: BOGATA ZALOGA DEVOCIJO-
NALIJ, KNJIG, ŠOLSKIH IN PISARNIŠKIH STVARI

HRANILNICA DRAVSKE BANOVINE

**LJUBLJANA
KOČEVJE
MARIBOR
CELJE**

VLOGE OBRESTUJE PO NAJVIŠJI OBRESTNI MERI
CENENA POSOJILA DAJE NA REDNO ODPLAČEVANJE
Z A N J E N E V L O G E J A M Č I **DRAVSKA BANOVINA**

**Tovariši! Zbirajte oglase, ker s tem podpi-
rate svoje strokovno glasilo! Upravištvo.**

Največji slovenski pupilarnovarni zavod

Mestna hranilnica ljubljanska

Stanje vlog Din 420.000.000

Lastne rezerve „ 28.650.000

Dovoljuje posojila proti vknjižbi

Z a v s e o b v e z e h r a n i l n i c e j a m č i

MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA